

MYTHES OVER ONGELIJKHEID DOORPRIKKEN

Zij die zeggen dat extreme ongelijkheid geen probleem is, of dat het de natuurlijke gang van zaken is, baseren hun argumenten dikwijls op een aantal mythes.

Mythe 1

Extreme ongelijkheid is even oud als de mensheid zelf, is er altijd geweest en zal er altijd zijn.

De manier waarop ongelijkheid de voorbije decennia is geëvolueerd en de grote verschillen tussen landen, tonen aan dat ongelijkheid meer samenhangt met een aantal externe factoren, zoals overheidsbeleid, dan dat ze de natuurlijke gang van zaken is.

In de voorbije eeuw vinden we een aantal goede voorbeelden die dit aantonen. In 1925 was de inkomensongelijkheid in Zweden vergelijkbaar met die van het hedendaagse Turkije. Maar dankzij de ontwikkeling van de Zweedse welvaartstaat kregen de Zweden vrije toegang tot de gezondheidszorg en pensioenen. De ongelijkheid in het land nam in 1958 voor de helft af en bleef de volgende 20 jaar dalen. In Rusland gebeurde het omgekeerde. Aan het einde van de jaren '80 was het ongelijkheidsniveau in Rusland vergelijkbaar met dat van de Scandinavische burens. Maar sinds het begin van de overschakeling naar een markteconomie in 1991 is de ongelijkheid bijna verdubbeld. In Latijns-Amerika zien we dat de ongelijkheid opvallend is afgenomen. Tussen 2002 en 2011 is de inkomensongelijkheid verminderd in 14 van de 17 landen. In die periode zijn ongeveer 50 miljoen mensen tot de opkomende middenklasse opgeklommen, wat betekent dat er voor de allereerste keer meer mensen tot de middenklasse behoren dan dat er in armoede leven. Dat is het resultaat van jarenlange druk van burgerinitiatieven die campagne voerden voor een progressiever sociaal en economisch beleid. De democratisch verkozen overheden hebben een progressiever beleid gekozen, met meer uitgaven in openbare gezondheidszorg en onderwijs, meer pensioenrechten, sociale bescherming, progressieve belastingen en toegenomen tewerkstellingsmogelijkheden en een minimumloon. Het Latijns-Amerikaanse voorbeeld toont aan dat beleidsinterventies een grote impact kunnen hebben op inkomensongelijkheid. Ook in andere regio's is extreme ongelijkheid de laatste 30 jaar toegenomen.

Mythe 2

Rijke mensen zijn rijker omdat ze het verdienen en harder werken dan anderen.

Deze mythe veronderstelt dat iedereen gelijk wordt geboren en dat iedereen rijk kan worden als hij/zij hard genoeg werkt. In werkelijkheid wordt echter in veel landen iemands rijkdom en inkomen grotendeels bepaald door het inkomen van de ouders. Een derde van de rijkste mensen ter wereld verwerfde zijn rijkdom niet door hard te werken maar door erfenissen. Ook factoren als maatschappelijke klasse en geslacht hebben in vloed op waar mensen zich bevinden op de inkomensladder.

Deze mythe vertrekt ook van de verkeerde veronderstelling dat mensen die het hardst werken ook het meest verdienen. Dat is niet vol te houden als je kijken hoe sommige jobs met een laag loon zwaar werk vergen, terwijl veel rijke mensen zonder grote winst vergaren uit aandelen, vastgoed en andere bezittingen. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat een bedrijfsleider die 200 keer meer verdient dan de gemiddelde werknemer in het bedrijf ook 200 keer harder werkt (zie ook volgende mythe).

Mythe 3

Ongelijkheid is nodig noodzakelijk om zij die het goed doen te belonen.

Innovatie en ondernemerschap stimuleren door financiële beloningen zal altijd tot een zekere mate van ongelijkheid leiden en dit hoeft niet slecht te zijn. Maar extreme ongelijkheid en exuberante verloningssystemen zijn niet nodig om mensen te stimuleren. Het zou absurd zijn om te geloven dat een bedrijfsleider die 200 keer meer verdient dan de gemiddelde werknemer in het bedrijf ook 200x productiever is of 200 keer meer waarde voor de maatschappij creëert.

Het succes van alternatieve zakenmodellen zoals coöperatieven die gebaseerd zijn op een grotere inkomensgelijkheid doorprijkt eveneens deze mythe.

Mythe 4

De politiek van ongelijkheid is een politiek van jaloezie.

Stellen dat bestrijders van ongelijkheid jaloers zijn op zij die het beter hebben, is onjuist. Intussen is duidelijk dat grote ongelijkheid nefaste gevolgen hebben voor de hele samenleving. Maatschappijen met een hoger ongelijkheidsniveau vertonen globaal genomen hogere misdaadcijfers, een lagere levensverwachting, hogere kindersterfte, zwakkere gezondheid en de burgers hebben minder vertrouwen in elkaar en in de politiek. Extreme ongelijkheid belemmert daarenboven economische groei en armoedebestrijding. Het leidt ook tot een machtsconcentratie bij enkelen, wat de democratie bedreigt. De drijfveer van mensen die tegen ongelijkheid vechten is dan ook niet jaloezie, maar bezorgheid over het welzijn van de hele maatschappij.

Mythe 5

Maatregelen die ongelijkheid verminderen, belemmeren economische groei.

In de economie heeft men lang gedacht dat maatregelen die de ongelijkheid verminderen, zoals eerlijke belastingen en herverdeling van de rijken naar de armen, de groei in een economie vertragen. Maar er is een groeiend aantal studies dat het tegendeel bewijst. Eigenlijk is grote en groeiende ongelijkheid net slecht voor de groei van een economie en leidt het tot lagere groeicijfers en minder duurzame groei. Een belangrijke, recente analyse die door economen van het Internationaal Monetair Fonds in een aantal landen werd gedaan, heeft aangetoond dat minder ongelijkheid samenhangt met een snellere en meer duurzame groei en dat herverdeling geen negatieve impact heeft op de groei, behalve in extreme gevallen. Door ongelijkheid te verzachten, is herverdeling uiteindelijk goed voor de groei.

Mythe 6

Toenemende ongelijkheid is de onvermijdelijke en ongelukkige impact van technologische vooruitgang en globalisering. Er kan dus weinig aan gedaan worden.

Deze mythe is gebaseerd op een aantal veronderstellingen die niet het volledige verhaal van ongelijkheid vertellen. Deze veronderstellingen stellen dat:

- globalisering en nieuwe technologieën de hoogopgeleiden belonen en de lonen omhoogdrijven van de meest getalenteerden die goed in de wereldmarkt liggen;
- diezelfde technologische vooruitgang betekent dat veel laaggeschoolde jobs nu uitgevoerd worden door machines;
- technologie en een toegenomen geglobaliseerde

markt bedrijven ook hebben toegelaten om veel laaggeschoold werk over te hevelen naar ontwikkelingslanden en dus de lonen van laaggeschoolde werkkrachten nog verder uithollen in ontwikkelde landen.

De mythe is dat dit alles leidt tot een genadeloze en onvermijdelijke toenemende ongelijkheid. Maar als die mythe waar was, dan zou er weinig verschil zijn in de ontwikkeling van de arbeidsmarkt tussen afzonderlijke landen. In werkelijkheid echter heeft Duitsland de massa-export van jobs, de explosie van rijkdom en de hoge salarissen aan de top grotendeels het hoofd kunnen bieden terwijl die in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk gezorgd hebben voor een uitholling van middenklasse jobs en een grote concentratie van de rijkdommen. Brazilië is er eveneens in geslaagd om te profiteren van globalisering en tegelijk de ongelijkheid te verminderen terwijl andere landen, zoals India, met een grote toename in ongelijkheid hebben te kampen. Dus hoewel technologische vooruitgang, onderwijs en globalisering belangrijke factoren zijn in het ongelijkheidsverhaal, ligt de hoofdverklaring elders, namelijk in bewuste beleidskeuzes zoals het terugschroeven van het minimumloon, belastingverlaging voor de rijken en onderdrukking van vakbonden. Die zijn op hun beurt gebaseerd op het economisch beleid en de politieke ideologie, en niet op economische wetmatigheden.

Mythe 7

Extreme ongelijkheid vormt geen probleem, zolang er maar groei is die mensen uit armoede tilt.

Het is een algemene gedachte dat de focus op ontwikkeling beperkt zou moeten zijn tot het optillen van mensen uit de armoede en het niet nodig is te focussen op ongelijkheid en de toenemende rijkdom van enkelen aan de top. In werkelijkheid is er geen bewijs dat ongelijke samenlevingen sneller zouden groeien. Integendeel: ongelijke landen hebben doorgaans meer groei nodig om dezelfde resultaten op vlak van armoedebestrijding te boeken dan meer egalitaire landen. Het is niet mogelijk armoede te bestrijden zonder eerst te focussen op extreme economische ongelijkheid en de herverdeling van rijkdom van mensen aan de top naar mensen aan de bodem. Ook vanuit ethisch oogpunt kiezen we beter voor groei die gepaard gaat met dalende ongelijkheid: het eerste artikel van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens stelt dat "alle mensen vrij en gelijk in waardigheid en rechten worden geboren". Zonder een zekere economische gelijkheid kan geen sprake zijn van gelijkheid in "waardigheid en rechten". Ongelijkheid vormt dus wel degelijk een probleem.